

Posljednja šansa samosaznanja

Dragoljuba B. Đorđevića, *Kultura kafane u ogledalu štampe*, Službeni glasnik, Beograd, 2016.

Đorđevićev petogodišnji simposion se nastavlja. Upravo zbog tog simposionističkog karaktera njegovih istraživanja i analiza, nije nas zatekao i iznenadio njegov vijenac crtica *Kultura kafane u ogledalu štampe*, već nam je naprosto „legao“, kafanskim žargonom rečeno, kao ono skoro nečujno a okupljajuće „još po jednu“. Precizni analitičari su utvrdili da je Sokrat bio najjstrajni u „netrenci terevenci“ (prevod simposiona od strane Miloša Đurića) koju je Platon¹ zabilježio, i da mu ništa i niko nijesu mogli poremetiti čistu misao. Jednu takvu istrajnost u kafanologiji nalazimo i kod prof. Đorđevića. Pri tom ne mislimo na njegov životni izbor kafane, već na njegovo sociološko-kulturološko otkriće kafane. I to ne samo kao „stila života“ (54), „vira“ koji nas uvlači u sebe, već prije svega kao načina datosti života kulture, izvora i uvora njegovog smisla. Otuda je ova Đorđevićeva nepresušna sociološka „laboratorija“, institucija društvenosti, medijum i kriterijum života, stvaralaštva i istine, raskrsnica i putevoditeljka, kulturna samorotka.

Neobičnost ovog kafanisanja sastoji se tome što nam svijet kulture kafane otkriva i svijet (izabраниh) novina koje se kao i kafane bore za svoje mjesto pod Suncem u svijetu virtualne informatičke stvarnosti. Budući da je prošlo vrijeme u kojem su se informacije saznavale prvo u kafani ili u novinama, udruženi, kafana i štampa,

¹ Platon je i u piću bio istinski Sokratov učenik; u Akademiji je praktikovao takmičenja u piću, na kojima je bio nepobjediv, a njegov učeni Ksenokrat je pobijedio na Siciliji.

imaju šta da nam ponude. U njihovom „braku“ odigrale su mnogo značajnih, možda i istorijskih uloga. Zasluženo, jer su i jedna i druga pozvane da budu (i nekada bile) prostor slobode mišljenja i djelanja. I upravo oni kojima istinska sloboda zalazi u interese, najčešće političari i ideolozi, a ne samo nesagledivi tehnološki razvoj, dovode u pitanje i opstanak i štampe i kafane (u njenom tradicionalnom obliku i demokratskom potencijalu). Sve dok kafana opstaje kao „arena“ za polemose ideja, viđenja, kultura, stilova, raznih -izama, polemose bez laži, čovjek u njoj ispunjava sebe i svoje mogućnosti koliko mu je to uopšte dato, sve do tada ljudski život kafanom poprima ono nedostižno, „više“ od sama sebe, što se nikako drukčije ne može postići: dobija svoj ukras čija se „samorodna“ ljepota kandiduje da bude ona koja će spasiti svijet.

Poiesis kafane ima snage da u sebi sačuva sav arsenal i koloplet stvaralačkih života. Đorđević, metodom crtica+ crtica, izvodi i svjedoči svoju tezu da se kultura kafane sastoji iz dva elementarna vida: iz kulture u kafani i iz kafanske kulture. Oba sa jednim zajedničkim zadatkom i ciljem: svaku moguću nekulturu, malograđanštinu i kičeraž baciti u kantu za kafanske otpatke.

Razni ogranci kulturnog stvaranja – proza, poezija, slikarstvo, sociologija, filozofija, teatar, filmska i TV umjetnost, muzika ponaosob, sport, pa i politika – kroz likove svojih tvoraca, prolazili su kroz kafanu i, naknadno, ostali u njoj, u priči kafane koja je realnija od same realnosti. Upravo u njoj, pokazuje nam

Đorđević, evidentno metafizika dolazi prije fizike. Takođe, samo u njoj, kao izolovanom ostrvu, „ne-mjestu“, unutar krute i sirove svakodnevnice, susrećemo se licem-u-lice sa drugim ljudima. Susrećemo i njihovo i naše istinsko lice. Samo u njoj smo „pred i sa ljudima“ (78), ravnodušni a zainteresovani, opušteni a ustreptali, nadmeni a iskreni, uhodani a nepredvidljivi, upristojeni a razbarušeni, samo svoji a otvoreni za sve. Samo u njoj, bježeći od stege „terora prečistih ustanova“ (93) svih ostalih institucija, u njenom jedinstvenom *Stimmung*-u stojimo pred drugim čovjekom kao Drugim. Samo u kafani, još uvijek, naša čula mirisa i ukusa imaju svoj simposion, samo još u njoj imamo potpuni čulni doživljaj nepatvorene stvarnosti.

Miljenica, zbirnica, biblioteka i čitaonica, pozornica i bina, agora i ring, ustanova kulture i majčica demokratije, jedina institucija koja svoje poslenike „nikad neće izdati i koja ništa neće tražiti zauzvrat“ (47), nalazi se u samrtnom ropcu. Uprkos tome, Đorđević kao i svaki istinski netrenik ne može da zamisli da će se

taj osobeni i dostojanstveni život, ugasiti nebrigom, ne samo onih koji je načinom života mimoilaze, već i onih koji jesu ona, u svom najljudskijem, „božanskom“ liku. Boemija i kritika, stvaranje i uzdizanje, društvena stega i emancipacija, gostoprimitstvo i otvorenost, mističnost mita i nepatvorenost istine, izuzetnost i neponovljivost, posljednja oaza i jedino utočište, navada i sloboda. Zar je „nikotinski turizam“, zar „digitalna“ kafana, posljednja šansa za opstanak institucije u kojoj su osnovane sve druge institucije? Zar bez navedenog može da egzistira čovjek kao pojedinac i čovječanstvo u cjelini? Da li sa prijetnjom nestanka kafane izostaje i posljednji čovjeka dostojan odgovor Pitiji? Đorđevićev prikriveni odgovor je resko: NE. Tačnije: NEĆE. Zbog samog čovjeka. Kafanski „neprotestantizam“, duh koji ne priznaje računске i instrumentalne špekulacije, otvara prostor onom najdubljem, najiskrenijem, najuzvišenijem u čovjeku. DA!

Drago Perović

UDK 321.6/.8"19/20"

Zoran Vidojević, *Porazi i alternative / pretnja pustoši i etika otpora*, Zavod za udžbenike, Beograd, 2015.

Obavezujući se da naučnoj javnosti predoči pletivo svojih razmišljanja, i ujedno ukaže na kamen spoticanja teorijske misli u vremenu koje je rezervisano za neku novu sagu o ljudskom rodu, koje je i samo dobilo svoje surogate odustvom volje da učestvuje u rješavanju svoje budućnosti, knjiga Zorana Vidojevića, više je nego poručeni rukopis u ovim „bolnim vremenima“. Saglasno izrečenom, autor pita svog vjernog čitaoca „pa gdje su se zagubile naše nade“? Reklo bi se, da su se riječi zebnjenadvile nad sudbinom savremene civilizacije, jer svi do jednog, proživljavamo posledice gordosti onoga

što je izraslo nad odrom davno već zaboravljenog čovjeka. Postmoderna civilizacija kao epohalna „pobjegulja“ iznevjerila je i poslednju vjeru u svjetski poredak. Pošto je istorija „otkupljena“ u ime odabranih i superiornih naroda, šta preostaje onima koji više ne mogu da rezervišu i kupe kartu, ne za biznis, već za ekonomski perifernu zonu? Da li su zbog svoje tehničke nemoćokovani i čekaju da ih novi konkvistadori opismene i prozelitsvo proglase za najveće dostignuće? Čini se, da se na ovoj duhovnoj podlozi tvorila i teorijska raskoš Zorana Vidojevića. Njegov narativ izbjegava potrošnu dopadljivost